Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Cefnogi elusennau, gwirfoddolwyr a chymunedau

11. Ymgyrchu a dylanwadu

11.3 Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru

Trosolwg

Cynulliad Cenedlaethol Cymru (CCC) yw corff *deddfwriaethol* Cymru. Ei rôl yw archwilio gwaith Llywodraeth Cymru a dal y Llywodraeth yn atebol.

Llywodraeth Cymru yw corff *gweithredol* Cymru. Mae'n cynnwys y Prif Weinidog, Gweinidogion Cymreig eraill, y Dirprwy Brif Weinidog a'r Cwnsler Cyffredinol.

Mae'r gwahaniaeth rhwng y ddau gorff yr un fath â'r gwahaniaeth rhwng Senedd y DU a Llywodraeth y DU. Gall bod yn glir am y gwahaniaeth rhwng y ddau fod yn fanteisiol i fudiadau'r trydydd sector, er mwyn sicrhau eich bod yn siarad â'r bobl iawn am y pethau cywir, a defnyddio pob cyfle posib i ddylanwadu a dweud eich dweud. Bydd y daflen wybodaeth hon yn esbonio mwy am bob sefydliad, sut maen nhw'n gweithio, a chyfleoedd i'r trydydd sector ddylanwadu arnynt.

Llywodraeth Cymru

Beth yw ei gynnwys

Mae Llywodraeth Cymru yn cynnwys y Prif Weinidog, Gweinidogion Cymreig eraill, Dirprwy Brif Weinidog a'r Cwnsler Cyffredinol. Penodir y Prif Weinidog gan Ei Mawrhydi'r Frenhines ar enwebiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Penodir y Gweinidogion a'r Cwnsler Cyffredinol gan y Prif Weinidog, a'u cymeradwyo gan y Frenhines. Ni all nifer y Gweinidogion a Dirprwy Weinidogion fod yn fwy na 12. Y Cwnsler Cyffredinol yw Prif Ymgynghorydd Cyfreithiol Llywodraeth Cynulliad Cymru; nid yw'n Weinidog ond mae'n aelod o Lywodraeth Cymru. Gall y Cwnsler Cyffredinol fod yn AC ond ddim o reidrwydd; os nad yw'n AC, mae hawl ganddo gymryd rhan yn nhrafodion y Cynulliad Cenedlaethol ond ni all bleidleisio.

Mae'r broses yn golygu mai arweinydd y blaid sy'n ennill mwyafrif y seddi mewn Etholiad Cynulliad fel arfer sy'n Brif Weinidog, a bod y blaid honno yn llywodraethu. Fodd bynnag, os nad oes un blaid yn ennill mwyafrif, efallai bydd eisiau ffurfio llywodraeth glymblaid, fel digwyddodd yn 2000 a 2007. Yn yr achos hwn, mae swyddi'r gweinidogion yn cael eu rhannu rhwng y ddwy blaid.

Beth yw ei waith
Mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am: wneud penderfyniadau ar faterion a fyddai'n effeithio ar fywydau dyddiol pobl; datblygu a gweithredu polisi; gwneud is-ddeddfwriaeth (e.e. cyfarwyddyd rheoliadau a statudol) a chynnig deddfwriaeth newydd. Yn gyffredinol mae'n gyfrifol am weithrediad Cymru o ddydd i ddydd ym mhob maes polisi datganoli. Mae'r rhain yn cynnwys y Gwasanaeth Iechyd, addysg, tai, gwasanaethau cymdeithasol, amaeth, trafnidiaeth a llawer mwy. Arweinir gwaith y Llywodraeth Cymru gan y Gweinidogion a'i weithredu gan weision sifil.

Perthynas gyda'r trydydd sector a chyfleoedd i ddylanwadu
Mae'r berthynas rhwng y Llywodraeth Cymru a'r trydydd sector wedi'i osod allan yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006. Mae'n datgan fod rhaid i 'Weinidogion Cymreig wneud cynllun (y cynllun sector gwirfoddol) yn dweud sut byddant, yn eu swyddogaethau, yn hyrwyddo diddordebau mudiadau gwirfoddol perthnasol'. Mae'n gosod allan perthynas statudol rhwng y sector a Llywodraeth Cymru, ac yn mynnu fod Llywodraeth Cymru yn adrodd ar y Cynllun Sector Gwirfoddol (a elwir hefyd yn gynllun y trydydd sector) yn flynyddol a'i gadw dan arolygaeth. Golyga hyn fod gan y sector fecanwaith ffurfiol ar gyfer ei ymrwymiad gyda Llywodraeth Cymru sy'n cynnwys cyngor partneriaeth y trydydd sector a weinyddir gan WCVA a chyfarfodydd Gweinidogion rheolaidd gyda chynrychiolwyr y sector.
Mae'r trefniant 'partneriaeth' rhwng Llywodraeth Cymru a'r sector yn golygu fod y sector:

- Yn cael dweud cyfartal gyda Llywodraeth Cymru am y trefniadau cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a'r sector gwirfoddol.
- Yn cyfrannu tuag at gam ffurfiannol wrth roi gwybodaeth am ddatblygiad polisi a rhaglenni ar draws Llywodraeth Cymru , ac yr asesir ei gynigion yn erbyn yr un meini prawf a'r sector cyhoeddus.
- Yn cyfrannu ei farn ar y dulliau gweithredu ar gyfer gweinyddiaeth adnoddau a blaenoriaethau ar gyfer dyrannu adnoddau i'r sector gwirfoddol.
- Yn medru gweld ei wybodaeth, hyfforddiant ei hun, a medru adeiladu gwasanaethau ac adnoddau.
- Yn cael cyfleoedd i arwain yn y meysydd hynny ble mae'n well i wneud hynny.

Fel rhan o'r cynllun sector gwirfoddol, mae pob Gweinidog Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gwrdd â chynrychiolwyr y sector gwirfoddol dwywaith y flwyddyn. Hwylusir y cyfarfodydd yma gan WCVA, ac mae cynrychiolwyr y sector yn dod o rwydweithiau polisi amrywiol WCVA. Ffyrdd pwysig eraill i fudiadau i ddefnyddio wrth ddylanwadu ar Llywodraeth Cymru yw darparu atebion i ymgynghoriadau ffurfiol ac adeiladu perthynas gyda Gweinidogion unigol, gweision sifil ac ymgynghorwyr arbenigol.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Beth yw ei gynnwys
Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru (CCC) yn cynnwys 60 Aelod Cynulliad (AC) ac fe'i gweinyddir gan Gomisiwn y Cynulliad. Sefydlwyd y Comisiwn gan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, ac mae'n gyfrifol am sicrhau fod CCC yn cael yr adnoddau, staff a gwasanaethau sydd eu hangen. Mae mwy o wybodaeth am Gomisiwn y Cynulliad ar daflen wybodaeth arall. Etholir yr AC fel a ganlyn: etholir un AC i gynrychioli pob un o'r 40 etholaeth yng Nghymru gan ddefnyddio system 'y cyntaf i'r felin..'; etholir 20 AC arall o'r rhestri rhanbarthol gan ddefnyddio System Aelod Ychwanegol, sydd yn ffurf o gynrychiolaeth gyfrannol. Mae etholiadau'r Cynulliad yn digwydd pob pedair blynedd (fel rheol), ac mae gan bob person dwy bleidlais. Mae'r bleidlais gyntaf ar gyfer yr unigolyn i gynrychioli'r etholaeth (dyma'r system cyntaf i'r felin); mae'r ail bleidlais ar gyfer plaid boliticaidd, ac mae'r canlyniadau yma ar sail ranbarthol (rhennir Cymru yn 5 rhanbarth) i ddyrannu'r 20 sedd sy'n weddill. Mae'r system yma yn gweithio tuag at sicrhau fod nifer y seddau a ddelir gan bob plaid yn adlewyrchu rhan y pleidleisiau gan y blaid honno.

Beth yw ei waith
Rôl Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw rhoi cyfrif i'r Llywodraeth ac archwilio deddfwriaeth. Gall hyn gynnwys archwilio'r ffordd y mae Gweinidogion yn rhyddhau eu swyddogaethau; archwilio a chytuno ar y gyllideb; archwilio deddfwriaeth israddol a gwneud ac archwilio deddfau Cymreig (a elwir yn Deddfau'r Cynulliad). Gwneir hyn drwy sesiynau llawn a thrwy bwyllgorau. Mae sesiynau llawn yn cymryd lle ar brynhawn Mawrth a Mercher, a dyma fforwm gwneud penderfyniadau a deddfau'r CCC. Mae pwyllgor yn grŵp o AC sy'n cwrdd i archwilio polisi a deddfwriaeth. Mae pwyllgorau fel arfer yn gytbwys o ran pleidiau ac yn adlewyrchu'r AC sy'n rhan o bob plaid yn y Cynulliad.

Perthynas gyda'r trydydd sector a chyfleoedd i ddylanwadu
Yn groes i'r berthynas statudol sy'n bodoli rhwng Llywodraeth Cymru a'r trydydd sector drwy'r Cynllun Sector Gwirfoddol, nid oes perthynas ffurfiol rhwng y sector a Chynulliad Cenedlaethol Cymru. Fodd bynnag, mae yna nifer o gyfleoedd i'r trydydd sector ddylanwadu CCC a bwydo mewn i'w waith. Mae'r rhain yn cynnwys:

Y Broses Deiseb - Crëwyd system deisebu newydd o fewn y Cynulliad gan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, sy'n rhoi cyfle i'r cyhoedd ofyn i'r Cynulliad i edrych ar faterion pwysig iddynt. Rhaid i'r mae Pwyllgor ystyried unrhyw ddeiseb sydd â deg llofnod neu fwy ac sydd o fewn ystod swyddogaethau'r CCC, a fydd wedyn yn penderfynu sut i ddelio gyda phob mater. (Gweler ein taflen wybodaeth arall ar y testun yma ac am wybodaeth bellach ar y Broses Deiseb).

Ymholiad Pwyllgor - Mae pwyllgorau'r Cynulliad yn aml yn ymgymryd ag ymholiadau i faterion penodol yn ôl eu portffolios eang. Mae'r ymholiadau yma yn tueddu ymdrin â phroses ymgynghoriad cyhoeddus / galwad am dystiolaeth, a gellir gwahodd mudiadau i roi tystiolaeth bersonol. Mae cyfrannu at ymholiadau pwyllgor yn ffordd dda o gyflwyno eich barn i grŵp o AC trawsbleidiol sy'n awyddus i glywed gan ystod eang o fudd-ddeiliaid er mwyn archwilio gwaith y Llywodraeth. Bydd pob ymholiad yn cael adroddiad ac argymhellion i'r.Welsh Government.

Lobïo AC unigol - Mae gan bob AC ddidordeb i sicrhau y clywir barn y bobl a gynrychiolir. Mae gan lawer AC eu meysydd diddordeb penodol, a gallant fod yn ffrindiau defnyddiol i gefnogi ymgyrch y mudiad. Mae'n werth rhoi gwybod i AC am unrhyw ymgyrchoedd sydd gennych ar y gweill neu faterion yr hoffech eu codi. Gellir gwneud hyn drwy anfon briffiau (y byrraf posib, gorau posib); trefnu cyfarfod wyneb yn wyneb neu ofyn i AC i'ch noddi neu siarad mewn digwyddiad yr ydych yn ei gynnal.

Awgrymu syniadau ar gyfer deddfwriaeth - y Cynulliad Cenedlaethol y pŵer i wneud deddfau sylfaenol penodol i Gymru yn 20 maes polisi datganoledig. Golyga hyn fod yna gyfle i'r trydydd sector amlygu bylchau neu wendidau yn y ddeddfwriaeth gyfredol ac awgrymu deddfau newydd a ellir eu gwneud yng Nghymru.Nid yw hyn yn broses syml ac mae yna nifer o faterion i'w hystyried, gan nad oes hawl gan y Cynulliad i wneud deddfau ymhob maes polisi, ond serch hynny mae hwn yn gyfle unigryw i'r trydydd sector. Gellir cynnig syniadau am ddeddfwriaeth newydd gan Lywodraeth
Cymru, Pwyllgorau CCC, y Comisiwn Cynulliad ac AC unigol os dewisir hwy mewn pleidlais. (Gweler y taflenni gwybodaeth eraill ar
Gwneud Deddfwriaeth a Dylanwadu'r Cynulliad Cenedlaethol am fwy o wybodaeth ar y pwnc).

Gwybodaeth Bellach

Mae **Lleisiau dros Newid Cymru** yn un o brosiectau WCVA ac fe'i cefnogir gan y Gronfa Loteri Fawr. Erbyn hyn, mae mwy o gyfleoedd nag erioed i'ch llais gael ei glywed, a nod y prosiect yw darparu gwasanaethau i alluogi mudiadau trydydd sector i ddylanwadu ar y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar lefel lleol a chenedlaethol.

Ffôn: 0800 2888 329
vfcc@wcva.org.uk
www.voicesforchangecymru.org.uk

Llywodraeth Cymru
www.wales.gov.uk

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
www.assemblywales.org

Ymwadiad
Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y daflen hon ar gyfer cyfarwyddyd yn unig. Nid yw'n amnewid am gyngor proffesiynol ac ni allwn dderbyn unrhyw gyfrifoldeb am golled o ganlyniad i unrhyw berson weithredu neu wrthod gweithredu arno.

Am rhagor o wybodaeth cysylltwch â

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Tŷ Baltig, Sqwâr Mount Stuart, Bae Caerdydd, Caerdydd, CF10 5FH
Elusen Gofrestredig *218093*

Ffôn: 0800 2888 329 help@wcva.org.uk
Ffacs: 029 2043 1701 www.wcva.org.uk

Cynhyrchwyd gan WCVA, Cynghorau Gwirfoddol Sirol a Chanolfannau Gwirfoddoli
Wedi ei ddiweddaru:17/06/2011

Ffôn: 0800 2888 329
www.wcva.org.uk